

אהבת העברית של סופר פולני

על ולדיסלב חרפוסטה במלאת למותו

מאת יוחנן ארגון

ולדיסלב חרפוסטה נולד למשפחה של איכרים פולנים קאטולים בכפר בויסקו ליד טרנוב שבגליציה בשנת 1890. כפי שמוסיף קרסל בלסקיטו שלו למספר העברית, למד תחילה בבית הספר היסודי בכפר, ואחר כך עבר לטרנוב, עבר עבודה מיוזם ולמד בגימנסיה המקומית. הוא למד גם עברית וזיהה לפקיד במלחמת העולם הראשונה הוא גויס לצבא הקד"ח; וכשי גודמן ללביב נכנס דרך מוקדה לתנועת סט' ריב וראה שם לראשונה בחייו ספר לימוד ללשון העברית, פגישה זו הכריעה את גחילו כסופר. הוא החל ללמוד עברית כחוכות עצמו ואח"כ בכיתה ש. ולקרב טקי בקרקוב.

כאשר ערך ח.נ. בואליק בשנת 1931, מסע בין ריכוזים יהודים במזרח אירופה, השתתף גם באסיפה למען הספר העברי בקרקוב. וכך תיאר אח"כ באוני' יהודה ורשבאק: כתב ה"הינס", הורשאי את פגישתו עם חרפוסטה: "...את הרושם הפ ביותר עשתה עלי הישיבה למען הספר

העברי בקראקא. בישיבה זו השתתף גם נוצרי אחד בשם חרפוסטה. הוא ביקש את רשות הדיבור ולתמונה הרב התחיל בעברית: "אף כי אינני מרצה ישראל, בכל זאת אל נא יפקד מקומי בין המנויים". הוא דיבר בעברית צחה ויפה כזאת. שנדי"ה לא רק אצל נוצרים... כן קיבלתי ממנו מכתב והעברית שלו היא פשוט מהירה נפשוה. וכו' נוצרי, שאין לו כל פניין משוני חף לא עם כמרים, שבינם אנו רגילים למצוא ירדני עברית. יש לו רק חולשה ללשון העברית וספרותה...".

והנה המכתב בו פנה חרפוסטה אל ת.ג. בואליק:

"אדוני, הנני מברך אותך על המהשבה הטובה ליד, חברת ידידי הספר. יהי רצון, שה' מחשבה הזאת תגשם, תמרת ותתן פרי."

"עוד לא עברו שלוש שנים והצי ואני לא ידעתי לקרוא ולדבר עברית. אודה ולא אבוש. כי כתבך היו הספרים הראשונים, אשר פגיתו כנרם ידעתי את השפה. הספרים האלה היו כשני עמודי אש נגוד עיני, אשר תעיר לי את הדרך. הם עוררו את מצי לי ולא נתנו מנוחה בלבי במשך שתי

שנים הראשונות; לא תסתי על המכתב והצמל, עד אשר הגעתי למטרת הפני, יגעתי ומצאתי, עתה אתגאה והתברך בלבי, כי קראתי כבר בכהניך.

במשך לימודי רכשתי לי ספריה ממויב הספרות העברית החדשה, יש לי כל הספרים היפים, אשר היה אפשר להשיג בעירנו. בין קניי הספר העברי בעירנו המרובה באוכלוסין יהודים תפסתי אחד המקומות הראשונים — נאלי את חר"א שן, מוכר הספרים שלי לא היה מספק לי את הספרים הדרושים והיה מטיל את האשם על המוילים והמסורתיים החר"שי אים, כי אין שולחים לו מה שהזמנן. ויש בידך למשל ח"ב של איזה כתבים יאין לי ח"א (חלק ב') וחלק א', יא); הא יש לי ח"א ובמשך השנה אינני יכול להשיג את החלקים האחרונים, אף על פי שיצאו כבר לאור. ולכן רחמך מפעלך הזה פבורך בשעה טובה ומצלחת!

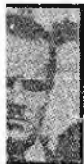
ביגשי כבוד,
ולדיסלב חרפוסטה

אישור מהאפיפיור

בעיקבות התעמקותו בספרות העברית

העשורת בחרפוסטה הנטיה לתרגם מייבם כהני סופרינו לשפה הגולנית. כך תרגם משירי בואליק, אצ"ג, פרישמן ואחרים. כן החל לפרסם שירים עבריים בשלו בכתבי-העת, הסוללי שהופיע בלוב (1934), ואף הופיע בהוצאות סובסידיות בעברית.

אורי צבי גרינברג סיפר לי בשנת 1972 על היכרותו עם חרפוסטה: ולדיסלב חר"א מוסטה היה ירידי ממש ודיבר עברית נפלאה. הוא סיפר כינעו הגיע מצע קימץ חילים פולנים אל ביתו הכפרי, אולי בסקה אולי עליפי חלשנה. וכשראו את הספרים העבריים הרבים, שאלו היכן היהודי הסתתר; ואחרי כך לקחו אותם את חרפוסטה ואת אחי לעיירת הפלך לשם חקירת. שם התברר כי אכן פולני בן מולנים ומחרם ירוח הוא ושהדרו איתו. מעם פנה אל אצ"ג במכתב בעניין הרבוב. הוא היה קאתלי זרוק וביקש לא לחרגם קטעים שלא גרעו לו מבחינה דתית. הוא התכוון למשל לשיר, האב היושב על הטיבר". אצ"ג ענה לו שבתור אדם דתי הוא ידע מה לעשות, ושואו סומך עליו. תשובתי של חרפוסטה ואת,

ולדיסלב חרפוסטה

שאם אצ"ג יוצת באש — א בולה... כן סיפר לי אצ"ג ש פעם בבכתב אל האפיפיור שהוא איש מאמין והוא נמט השפה העברית; והאם מוח זכר, והאפיפיור ענה לו ש הוא למד שאיש טהור הוא עני לאחר מלחמת העולם השני פיססה כנספה תרבות לצ"ח בול"אביב. כאן התוצא א חליטה מכתבים בין חיים זכר ולדיסלב חרפוסטה (חל (אפשר בקסידו)

(המושך מקמוד 4)

[16] צמח, עם פקסימילה של מכתב ביאליק בכתב ידו.

אצ"ג נזכר שהרפוסטה סיפר לו שכספר דתו העברית הפנקית תנו לי הזוהר זכן כל משארר ימיה בינים והקלסיקונים תר עברים. כשנפגש אותו בירושלים, כשהיה כבר בספח תרבות בארץ, ונישאל על גורל לו של אדם ממכרו של אצ"ג. השיב: "הוא הלך בדרך כל היהודים..." הוא הביא איתו אשה צעירה יפהפיה שילדה לו שני ילדים. לאחר מהן קרא יהונתן משמע: השם נתן. היא הביא לאצ"ג ספר ומצרכים אחרים ואמר לו שהוא יודע שאינו יכול להביא עבורו דברים אחרים (בהיות אצ"ג יהודי השומר כשרות). כי שראה את אצ"ג בפעם הראשונה אחרי המלחמה (ואחרי חורבן הגלילות), התל ביק איתו ואמר כמה טוב לראותו בין ה" חיים.

קשיי השרב

בשנת 1975, כאשר עסקתי בביבליוגרף פיה של כתבי אורי צבי גרינברג, פניתי אל ולדיסלב תרפוסטה בנדרשה במכתב וביקשתי ממנו פרטים על תרגומיו לשירי אצ"ג למילנית. השובתו מעט כוששת לבוא:

7.8.1975.

"לכבוד מר יוחנן ארנון שלום רב. אדוני היקר והנכבד,

ז, אני מבקש סליחה על איחורי הממושך בתשובה על מכתבך אלי. קשתה עלי יד השרב השחא ומנעתי מכל עבודה. נסלה ממני כל השק והתמדה ואני מחכה בלא מעשה עז יעבור ועם מכל תרגומי לשירי אצ"ג לא נרפסו אלא שגים ב" שבעין Opinia שתופיע בנדרשה בשנת 1982 וזם: קהלות היהודים בגולה" ז, אשרי האישי, כל יתר תרגומי נגזרו בי ידי המדמים בקראקא ונדונו לכליה ב" רוח המלחמה. הראשון מהם נקרא בסני המסודר בקבלת סני שוערסה לכבודו - בנית האקדמאים. עלידי הד"ר יוליוס סלדמן. מכל חליפת המכתבים איתו לא נשתמר בידי דבר.

בכבוד וכברכה

ולדיסלב תרפוסטה

במכתב אל מרים ייבין מתחילת 1982

- 1) מוזנתו לשיר, קהילות הקורש בגולה,
2) כאן טעח לשמחתי, כי נשארו יותר שירי אצ"ג בתרגומי, פני שישמתי בביבליוגרפיה של סיפעלו הספרותי של אצ"ג ופן בנילואים שהופיעו מאו.

סיפר אצ"ג על כמנש זה כך: "היבטתי סנמיים ודברו עשו רושם ובה מה שחשוב. שפצאזתי שם נוצרי פולני היורע ומדבר עברית ברוח השפה העברית שמעטים כמורו גם בין יודפי-עברית שלנו. שמו ולדיסלב תרפוסטה. הוא היה מאושר ממש לחיות איתי. הוא תרגם את קהילות הי קודש שלי והדבר הוקרא במסיבה אחת ואני הייתי מזועזע מאוד מחמת יופי הי תרגום ונאמנות הכאב. אבל הדבר שמור לפי שעה בסוד. כי מאוד אפשר ש" יקלקלו..." כן שלח לי תרפוסטה אף מחד ברת חליפת המכתבים שלו עם ח.ג. ביאר ליך בהקדשתו האישיה. שמעתי שהוא מתמסר זה שנים רבות לחיבור מילון עברי-פולני אנציקלופדי ממש בהיקפו. כאשר יצאה הענה משלחת ישראלית לחולניה על מנת להשתתף באירועים לי ציון ארבעים שנה למדי גיטו ורשה, ובה נציגים של אגודת הסופרים, פסרתי לידי הסופר הוותיק אריה ליפשיץ את כתובתו של תרפוסטה וביקשתי ממנו לדרוש בי שלומא.

מר ליפשיץ מילא את שליחותו במאד מצים רבים, וכאשר הגיע סוף סוף אל ביתו של תרפוסטה, נודע לו מפי רעיתו וברו שהוא הלך לעולמו לפני בשנה והוא בן שמונים ושתים. מרת תרפוסטה הוציאת מחתח לארון בגדים חיבת תיבות וקוסטות קרטן ובהן כרססת מסודרת של המילון העברי-פולני / פולני-עברי. ממדף אחר שלפה תיקים תיקים של כתביו, בצד ימין תרגומי סיפוריהם של אשר, ברש ועיי עננון, בצד שמאל מסות ורשימות בנושאי מסורות העברית. כשירה ובפי" סורת. בעלי האמין כי תבוא ההודמנות שכתבתי ידאו אור, וקודם כל - בישראל, אני כשלעצמי, ראיתי אותו בודד מאוד בעבודתו זאת בנדרשה, אבל הוא - לא היו לו ימים טובים יותר מאשר לעסוק במילון הגדול הזה ובמחצית היצירה הי ספרותית של שתי הלשונות שהתנגנו ב" נפשו כמעט כל שנות חייו, שבצים שנה ומעלה", סיפרה מרת תרפוסטה לאריה ליפשיץ, ודמעות עמדו בעיניה.

כיצד נזכר לגאול את מפעלו הספרותי של תרפוסטה. המשוכן באופן ארצי בדיר" תם הצנועה של בני משפחתי ברחוב נובי וייסקה בנוראדשה? ראשית יש למצוא מ" סד שיקבל על עצמו להעביר את עזבונו הספרותי לישראל. סדרים מיעוטו או רובו של החומר הוא כבר עניין אחר; ויש רק לקוות שימצאו גופים כגון מ"ש" רד החינוך, אירגון יהודי פולניה ועוד, שידאנו לבך, שזכונונו ומפעלו של איש יקר זה לא ימתקו מן העולם.